

boorte ontving, is alnu bestemd, om in dezen hemelchen akker op te schieten. Nu bestaat het onderscheid tusschen de ontwikkeling van dit zaad des geloofs op den akker der wereld en den akker des hemels hierin, dat het zich in den hemel aanstonds in den hooger vorm van aanschouwen ontloopt, en dus aan geen geloofssterking, gelijk het Sacrament verleent, behoefte heeft; ja, er zelfs niet vatbaar voor is. En men zal dus tot de conclusie moeten komen, dat de Middelaar aan zulk een jong wicht in zijn sterven wel een bijzondere genade verricht, maar niet de Doops-genade. Niet de Doops-genade, omdat die doelt op den strijd in dit aardse en zichtbare leven, maar wel een hemelsche genade, om het zaad des geloofs aanstonds in aanschouwing te doen overgaan.

De bediening van den heiligen Doop kan natuurlijk alleen van Christus uitgaan, door zijn kerk. Elk Sacrament is in den hoogsten zin een *kerkelijke* handeling. Niemand, hoe hoog hij ook sta, kan derhalve buiten de kerk om, op eigen autoriteit, een Sacrament bedienen. De kerk richt het Sacrament aan in gehoorzaamheid aan het bevel van Christus, en daarvoor wordt vereischt, dat de raad der kerke het bestelle, en dat het uitgericht worde in de vergadering der kerk, d. i. bij de openbare samenkomst der geloovigen. Niet de predikant als zodanig heeft dus een mandaat om te doopen, gelijk Johannes de Dooper dit van Gods wege had, maar namens de kerk draagt de kerkeraad den Doop aan den Dienaar des Woords op, en deze bedient den Doop in de vergadering der geloovigen, als aan het hoofd van den kerkeraad. Op zichzelf kan dus ook een ouderling of diaken hiertoe door den kerkeraad belast worden, en in een bijzonder geval werd het oordits aan den kerkeraad vrij gelaten; een ouderling tot den Doop te committeren. Maar toch heeft men, en te recht, de bediening van den heiligen Doop onder het eigenlijke ambt van den *Dienaar des Woords* gerekend, 1°. omdat Sacrament en Woord bijeenhooren; en 2°. omdat de Dienaar des Woords een ambt bekleedt, dat zich niet bepaalt tot de plaatselijke kerk, waar hij dient, maar een meer algemeen karakter bezit. Een ouderling of diaken kan nooit ambtelijke bezigheid verrichten dan in die bepaalde kerk, waartoe hij hoort, en waar hij is aangesteld. Men kan niet iemand van elders als ouderling naar een gemeente beroepen. Maar wel een predikant, die juist deswege ook in andere kerken het Woord kan bedienen. Juist in het ambt des Woords is dus de *gemeenschap der kerken* en de eenheid der zichtbare kerk belichaamd. En overmits nu de Doop een Sacrament is dat inlijft in één bepaalde plaatselijke kerk, maar zulk een daad des Heeren, die inlijft in de gemeenschap van geheel de *zichtbare kerk op aarde*, ligt het in den aard der zaak, dat alleen de Dienaar des Woords voor deze bediening bekwaam is.

Slechts zeer bijzondere gevallen van nood kunnen hierop een uitzondering maken, gelijk die voor kunnen komen in tijden van vervolging of bij kleinere kerkjes in verafgelegen streken, die geen dienste en ook geen hulpdienst van een Dienaar des Woords in uitzicht hebben. Dan toch komt men voor de keuze te staan, om of het Sacrament na te laten, of het Sacrament op min of meer gebrekkige wijze te bedienen; en bij die keuze nu mag nooit aan den vorm het wezen opgeofferd. Evengoed als men bij volslagen ontstentenis van water, desnoods met wijn of melk gedoopt heeft, mocht men dan in zulk een geval zich behelpen met den dienst van een ouderling. Doch ook alleen in zulke geheel exceptionele gevallen van nood.

En hiermede is het Sacrament van den heiligen Doop genoegzaam, naar de behoefte der kerken toegelicht, met uitzondering alleen nog van de teedere vraag, *wie ten Doop gerechtigd zijn*. Zijn dit alleen de volwassen geloovigen, die openlijk den Heere belijden kunnen, of wel zijn dit ook de kinderen des Verbonds, al is het, dat ze deze dingen nog niet verstaan? Daarom handelt de Catechismus in Vraag 74 ten slotte nog afzonderlijk van den kinderdoop, een voetspoor dat we in onze slotartikelen over den heiligen Doop volgen zullen. Want wel zijn er nog vele andere vragen, die bij den heiligen Doop te berde komen, als over het één- of driemaal besprengen, het nemen van getuigen, het doopheffen van den vader enz., maar de Catechismus wijst hierover, omdat zulke vragen minder de *leerstaal* waarheid dan de *wijze van bediening* raken, en dus in een Catechismus niet aan de orde zijn. Ook hechte men aan deze bijkomstige dingen nooit te sterk, maar late hierin althans de Christelijke vrijheid der kerken onbelemmerd.

KUYPER.

„Hij zal ons geleiden tot den dood toe.”

Want deze God is onze God eeuwigh en altoos; Hij zal ons geleiden tot den dood toe. Ps. 48: 13.

Het sterven is en blijft, wat de spotter er ook van zeggen moge, een indrukwekkende prediking van Gods Majesteit.

Liep ons leven, zonder dat onze kracht in zond, eeuw in eeuw uit, altoos door, er zou nauwelijks meer een spoor van ontzag voor het eeuwige Wezen onder menschen te vinden zijn.

Reeds nu sleet dit ontzag zoo onrustbarend uit; maar dan zou er de heugenis ternaauwerd van overblijven.

Een stad, een land, waarin menschen woonden, die steeds frisch en jong bleven, door

geen ongeval of wonden konden omkomen, en al leefden ze eeuwen voort, nooit aan verval van krachten bezwijken konden, zou het meest goddelooze land, de schandelijkste zonde stad ter wereld worden.

Zulk een volk is wel denkbaar, zoolang de zonde nog niet in het hart des menschen insloep. Dan toch zou zulk een leven zonder vreeze des doods gelijk staan met het leven van Gods engelen of met het aanzijn der gezaligden in den hemel.

Maar een land of stad, bewoond door *sondaren*, en die als *sondaren* niets van den dood te duchten hadden, zou zeer brutaal het schouwtooneel worden van de schriklijkste goddeloosheid.

Ge ziet dat reeds aan het geslacht dat in den Zondvloed omkwam.

Die menschen leefden wel niet *eeuwigh*, maar dan toch *eeuwen*. En reeds dit heeft stellen van de gedachte des doods had zulk een zielverwoestende uitwerking, dat de verwildering en verderfelijkheid van ons geslacht ten slotte zóó toenam, dat God ze op eenmaal in den Zondvloed verdedde, gelijk de landman een nest van ongedierte uitrooit uit zijn hof.

De zonde en de dood hooren daarom bijeen.

Zonder den dood, die haar op de helen naait, zou de zonde nog veel ontzettender vernieling in onze menscheijke natuur aanrichten. En al is de dood een straf voor de zonde, toch is ze juist daardoor niet minder een tegel voor de zonde; bovenal tegen die booze zonde, die de heugenis van onzen Vader in de hemelen wil uitwisschen in ons menscheijk hart.

Te hoog slaan we deze uitwerking van den dood niet aan.

Wie niet op den schijn afgaat, maar met de werkelijkheid rekent, zal zich eer verbazen, hoe het mogelijk is, dat men zich in sommige kringen derwijs tegen den dood verhard kan. Verhard niet enkel in gewone dagen, als de dood verre is; maar zelfs als ernstige krankheid binnen de vensters krom, of de lijkwagen voor de deur staat.

Dat is soms vreeselijk.

Niet enkel onder het uitvaagsel van ons geslacht, dat in de pesthollen onzer groote steden leeft; maar soms evenged in zeer deftige kringen, waar men zelfs bij het rouwbeklag liefst over alle andere zaken, maar niet over den dood spreekt; en de hechtste banden des bloeds worden verscheurd, zonder dat er een traan uit het oog perlt.

En al is dit nu onder 's Heeren volk, God zij lof, niet zóó erg, toch wane niemand onzer, dat hij aan die booze neiging van onze eeuw geheel ontkwam. Ook in onze kringen kan de hardvochtigheid soms verregaande wezen. Zelfs bij jonge kinderen. En wat het opmerkelijkst is, ge zult in eenzelfde gezin het ééne kind door het aanschouwen van den dood machtig zien aangegrepen, en het andere kind er koud en onaandoenlijk zien bijstaan.

We zoeken dus volstrekt geen heil in groot-spraak, en zien zeer nuchter de feiten onder de oogen; maar dan nog zeggen we, dat de dood toch altoos machtiger indrukt dan iets anders maakt, om het besef van Gods heilige majesteit onder ons geslacht te bestendigen.

Och, het leven is zoo spoedig voorbij. Zoo ongemerkt rolt de stroom der dagen voort en voort. Reeds enkel in onzen slaap vergaat een derde van ons leven. Bijna een tweede derde gaat heen aan spijns nemen en gesprek, en wat verder tot de verloren uren wordt gerekend. En het is al veel, zoo iemand getuigen kan, dat hij één derde van zijn jaren *besteed* heeft.

Zoo ongemerkt wordt de jongeling een man; loopt de man naar de halve eeuw toe; en dan is voor verreweg de meesten de eindpaal niet zoo heel verre meer.

Op de *duizend* dooden die telken jaer grafwaarts worden gedragen, zijn er *zevenhonderd* die zelfs die *vijftig* jaren niet bereiken, terwijl van deze *zevenhonderd* dooden nog geen *tweehonderd* het tot *veertien* jaren bracht.

En al komen de meesten er dan niet voor uit, dat het sterven, dat toch vroeg of laat komen moet, indruk op hen maakt; toch ontdekt ge bij eenigszins intiemer gesprek al spoedig, dat de meeste menschen wel terdege, meer dan ge zeggen zoudt, met dien dood in hun gedachten bezig zijn.

Niet de dronkard. Dat is zoo. Want juist dat is een der satanische werkingen van het drankgif, dat het den mensch van alle gemeenschap met het eeuwige afsluit. Drankgif bedwelmt, en juist dat bedwelmen snijdt het indruken van wat te komen staat, af.

Maar hoe ontzaglijk er ook in ons land gedronken wordt, toch vormen de dronkaards in ons midden nog altoos de zeer kleine minderheid; en de groote meerderheid kent wel waarlijk de *vrees des doods*.

Dan vraagt men zich telkens af, wat toch dat sterven, als het eens komt, eigenlijk wezen zal. Hoe het ons in dat sterven vergaan zal. Wat we dan zullen gewaar worden. Hoe onze ziel van ons lichaam zal worden losgescheurd. Hoe die overgang uit dit heilich licht der zon in de duisternis van de vallei der schaduw des doods ons aan zal komen. En bovenal wat dan na dien dood zal komen. Hoe we dan voor den levenden God zullen staan. En wat die Heere onze God dan met ons, machtelooze en hulpelooze creaturen, doen zal. Of Hij ons dan doen zal naar onze zonden.

Nu heeft zeker een vroomheid, die *alleen* uit angst voor den dood geboren wordt, geen zeer diepen wortel.

Maar gemeenlijk is die uitwerking van het denken aan onzen komenden dood dan ook een andere. Niet, dat spreekt vanzelf, voor hem, die alleen aan den Dood denkt, en niet, achter dien Dood om, denkt aan dien God, voor wiens aangezicht hij zal verschijnen. Maar gaat uw gedachte, door uw dood, op uw God, dan is de uitwerking soms wonderbaar. Dan openbaart soms juist dat zien op God, door den dood heen, voor uw ziel de wezenlijke presentie van dat eeuwigh, heerlijk Wezen.

Zoolang ge in het leven om u heen zaagt, was God altoos *verre*. Te veel een begrip in uw gedachte, en te weinig het *wezenlijke Wezen*, waarmee ge te doen en te rekenen hadt. Maar als ge bij uzelf doorleeft, wat het zijn zal, om eens te sterven, en door uw dood henen, bij uw God uit te komen, dan stuit ge op den *levenden God* *selven*, zoolang Hij waarachtig leeft en bestaat, en den hemel en de aarde vervult met zijn almogende en alomtegenwoordige majesteit.

Door dien machtingen indruk went dan soms de ziel aan de *wezenlijkheid* van het eeuwige Wezen, aan de *majesteit* van dien ontzaglijken God met wien we te doen hebben.

En zoo komt er in het gebed *realiteit*, in de overdenking *ernst*, in opstaan en naar hed gaan

een rekenen met iets wat de aarde ons niet geven kan.

Dat drijft dan uit naar een zoeken van God, *er* de dood komt; dat laat ons dan geen rust eer we de zake tusschen ons schuldighart en dien heiligen God, nog aan *deze zijde* van het graf, verstillend hebben.

Het heimwee naar een Verlosser van zonde waakt op. God biedt ons dien Verlosser in zijn Christus.

En zoo wandelt dan zoo menig kind van God, nog lang eer de dood bij hem aanklopt, met zijn God en zijn hemelschen Vader, en die gemeenschap met zijn God is hem zalig.

Want hier schuilt het geheim der vroomheid in. Zie, doordien zulk een mensch eerst door zijn eigen sterven heen op zijn God zag, en schrikte, is nu zijn God van achter dien dood naar hem toegekomen.

Eerst stond de dood tusschen zijn ziel en zijn God, maar nu is zijn God vóór dien dood komen te staan; tusschen hem en den dood in. En ook nu gaat hij nog wel den dood tegen, maar niet alleen. Neen, zijn God is nu met hem. Met zijn God gaat hij nu op den dood af. En elken dag dat hij nader aan zijn einde toekomt, jubelt hij met den palmist: „Deze God is mijn God eeuwigh en altoos. Hij zal mij geleiden tot den dood toe.”

Vooraf de ouden van dagen drinken daar de vertroosting er van in. Want eerst wandelden ze aan den weg met hun vader en moeder, met hun broeder en zuster, met hun vrienden en magen. Maar sinds is het zoo leeg om hen heen geweest. Vader en moeder hebben hen verlaten, broeder en zuster zijn verre weggegaan. De weg werd zoo eenzaam.

Maar op dien eenzamen weg heeft nu hun God hen opgezocht.

En *Hij* gaat nooit weg. Hij zal hen geleiden tot den dood toe.

Tot in dien dood.

Tot door dien dood.

En ook als die dood eens achter hen zal liggen, zal nog altoos diezelfde God bij hen en hun God zijn.

Deze God is onze God, *eeuwigh en altoos*.

KUYPER.

Amsterdam, 13 Juni 1890.

De vraag of elke Classicale vergadering slechts *twee*, of gelijk een enkele wil, *vier* deputaten naar de voorloopige Synode zal afvaardigen, schijnt nog niet tot aller bevrediging opgelost.

Althans in de *Hoop* vonden we desaanstaande dit navolgend schrijven van Dr. Schot opgenomen:

De vraag rees bij mij, misschien ook wel bij anderen, op, hoe de *voorloopige Synode* vergaderingen onzer kerken te beschouwen zijn? Men kan ze niet beschouwen als *particuliere Synoden*, evenwel komen zij het meest overeen met de in de Kenkenorde genoemde *particuliere Synoden*.

Daarom trof het mij, dat in de *Heraut* van 25 Mei, bij het bespreken der afvaardiging naar de te Leeuwarden beschreven Synodale vergadering, zeer beslist gewezen werd op art. 41 der Kenkenorde.

Hieruit blijkt, dat de schrijver van dat stuk de afvaardiging naar die beschreven Synode, gelijkstelt met de afvaardiging in art. 41 genoemd; en daar is beslist en uitdrukkelijk sprake van het afvaardigen ter *particuliere Synode*.

De redactie der *Heraut* schijnt dus ook de „Voorloopige Synoden” te houden voor particuliere Synoden, die gevormd worden door afgevaardigden van Classen.

Nu vind ik wel eenige onduidelijkheid in hetgeen in de *Heraut* voorkomt. Immers daarin wordt beweerd, dat art. 41 der Kenkenorde uitdrukkelijk bepaalt, dat *elke classieke vergadering twee Denaars en twee Ouderlingen afvaardigen*. Ik kan evenwel in art. 41 niet anders vinden dan het volgende: „Ten laatste, zullen in de laatste vergaderingen voor den particuliere Synode verkooren worden, die op denzelfden Synode gaan zullen.”

De schrijver in de *Heraut* heeft zich evenwel misschien vergist, en art. 47 bedoeld; maar daarin wordt nu uitdrukkelijk bepaald, dat *uit iedere Klasse twee Denaars en twee Ouderlingen afgevaardigd zullen worden*.

In allen gevallen wil de schrijver in de *Heraut*, op de voorloopige Synoden de wijze van afvaardiging toepassen, die de Kenkenorde voorschreef voor het afvaardigen naar de *particuliere Synoden*, en spreekt hij verder uit, dat men eerst door wijziging in de Kenkenorde een andere wijze van afvaardiging naar de Voorloopige Synoden kan verkrijgen.

Ook door mij wordt die meening gedeeld.

Maar dan verwondert mij, dat de *Heraut* de toepassing van art. 47 niet voorstaat, en bij name naar de Voorloopige Synode van Leeuwarden wil laten afvaardigen op een wijze, die in de Kenkenorde niet aangewezen is, en zeer zeker beslist in strijd is met de daarin aangegeven wijze van afvaardiging.

Waarom heeft de „Synodale Kerk” van Leeuwarden, in hare oproeping art. 47 der Kenkenorde, in verband met art. 41, geheel ter zijde gesteld?

Men viel op een enkele gecombineerde Classen, en scheen den toelag te vermoeden om in dit punt een wijziging in de Kenkenorde voor te stellen.”

Men maakt zich hierin noodeloos ongerust, wanneer ik ten minste mag spreken voor mijne *gecombineerde Classen*, die meenden naar art. 47 te moeten afvaardigen.

Maar ik vraag, wie hield zich trouwer aan de Kenkenorde? Wie stellen die bij de afvaardiging naar Synodale vergaderingen ter zijde? Is er ook *overwegende* oorzaak om dat laatste te doen?

Het ware goed, wanneer de broeders en de Classen eens daarover dachten. Ook kan men nog naar de Voorloopige Synode afvaardigen, zoolang de Kenkenorde dat voor *particuliere Synoden* eischt, en dat ware misschien zeer wenschelijk. Mij kwam het ten minste goed voor hierop te wijzen.

H. 28 Mei.

SCHOT.

De *Hoop* zelf acht, dat het niet op den weg van haar redactie ligt, om hierop te antwoorden en endosseert dien wissel aan ons adres:

Ze zegt toch:

Deze correspondentie had eigenlijk aan de Redactie van de *Heraut* moeten zijn toegezonden, ter plaatsing in dat blad. Toch meenden wij, het verzoek van Dr. Schot, van wien wij gaarne artikelen voor de *Hoop* ontvangen, om opname van zijn schrijven nog in dit nummer, niet te mogen weigeren, wat de Redactie

van de *Heraut* ons ook niet ten kwade duiden zal. De beantwoording van het bezwaar laten wij dan ook aan den Redacteur van de *Heraut* over.

Toch was dit welbezien overbodige moeite, daar de *Friesche Kerkbode* reeds het noodige licht ontstak.

Daarin toch las men:

Dr. Schot kan 't niet goed krijgen, dat de kerk van Leeuwarden elke Classicale combinatie door slechts *twee* deputaten wil vertegenwoordigd zien op de voorloopige Synode.

Hem dunkt, de Synode te Leeuwarden is een *Particuliere Synode* en daarom moeten tot haar *twee* Denaars en *twee* Ouderlingen afgevaardigd worden uit iedere Klasse, naar Art. 47 D. K.

Dr. Schot heeft hier echter abuis.

De Synodale samenkomst te L. is niet een samenkomst van *sier of vijf* nagebuurde Classen, (waarvan art. 47 spreekt), maar van *al* de Classen in ons Vaderland, en behoort daarom tot de species: „*Nationale Synode*.”

Aangezien nu echter tot de Nationale Synode moet gedeputeerd worden door de *particuliere Synoden*, en wij deze laatste nog niet bezitten, is blijkbaar onze huishouding nog niet op streek; nog niet definitief geregeld, vandaar dat wij slechts een *„voorloopige”* Synode kunnen houden. Wij verkeeren in een *overgangsfase*, waarop de D. K. niet heeft kunnen rekenen, en daardoor verliest het betoog van onzen broeder zijn klem.

De bede van den kerkeraad der Synodale kerk is daarom deze: dat de Classicale combinatie Overijssel—Drenthe geen moeilijkheden berokkene, maar dimala naar de ontvangten uitnodiging één Denaar en één Ouderling deputeere, evenals ze dit naar de Voorl. Synode van Utrecht deed.

Om allen twijfel op te heffen, willen we de zaak, die het hier geldt, nog kortelijk resumeren.

De Gereformeerde kerken deser landen, die in den loop van het jaar 1886 en kort daarop de Synodale organisatie hadden afgevoerd, zijn in 1887 te Rotterdam in Synodaal convent te zamen gekomen, om in onderlinge afspraak haar wederzijdsche correspondentie op *voorloopigen voet* te regelen.

Altoos is door de vergaderde kerken goedgevonden o.a. te bepalen, op welke wijze de classen voorloopig zouden gecombineerd zijn, alsmede, dat er voorshands zomin een particuliere als een generale Synode zou gehouden worden, overmits het aantal kerken hi-roe nog te gering was, en men zich zedelijk nog niet gerechtigd achtte, om een generale Synode, met de aan zulk een vergadering hievende attributen, op grond der Kenkenordening saam te roepen.

Men stond alzoo voor een toestand, waarin de Kenkenordening niet voorzien had. Een toestand, die aldus is te omschrijven, dat de kerken wel de grenzen der oude classen eerbiedigden, maar in de meeste classen gecombineerd vergaderden, terwijl het tot een representeren van de classen in particuliere Synoden, en van de particuliere Synoden in generale Synode, nog niet komen kon.

Vandaar de uitdrukkelijke bepaling, dat de saamvergadering der kerken, die naar Utrecht werd uitgeschreven, zou zijn niet een *particuliere*, noch ook een *generale Synode*, maar een *voorloopige Synode*.

Opzichthens de saamvergadering van zulk een *voorloopige Synode* hield intusschen de Dordche Kenkenordening geen regeling voor de samenstelling in. Die Kenkenordening geeft wel aan, hoe kerken in een *classis*, classen in een *particuliere Synode*, en particuliere Synoden in een *generale Synode* saamkomen; maar niet hoe *classen* saam hebben te vergaderen in een *voorloopige Synode*.

Dientengevolge was het noodzakelijk, dat de kerken op het Synodaal convent te Rotterdam met elkander desaangaande overeenkwamen. En dit zijn ze. Te Rotterdam is door de saamvergaderde kerken bepaald, dat de afvaardiging naar de voorloopige Synode zou geschieden door de deputatie van *één denaar en één ouderling* uit elke Classicale vergadering.

Aan de uitvoering van dit besluit, dat volgens promisse in de instructie der kerken en classen bond, heeft ook de Classicale vergadering van de classen der kerken van Overijssel en Drenthe de hand gehouden.

Immers op de voorloopige Synode van Utrecht zijn den 25 Juni 1888 verschenen de predikant Dr. Boonstra van Zwolle en de heer H. Mastenbroek, ouderling te Hoogeveen, om met hun *twee* classen te vertegenwoordigen.

En insgelijks was dit het geval bij de voortgezette voorloopige Synode die in Januari 1889 te Utrecht samenkwam. Ook daar toch waren deze gecombineerde classen van Zwolle, Deventer, Kampen, Assen, Meppel en Coevorden, gerepresenteerd door *twee* afgevaardigden, t. w. Dr. Boonstra van Zwolle, de heer G. N. Hogervorst, ouderling te Hoogeveen, als secundus van den heer Mastenbroek.

De Classicale vergadering, die uit deze classen gecombineerd is, had dus het besluit van het Synodaal convent te Rotterdam *erkend*, het tot tweemaal helpen uitvoeren, en heeft op de voorloopige Synode te Utrecht geen enkele poging aangewend om het te wijzigen.

En gelijk zij het uitvoerde, zoo hebben alle kerken die het hielpen tot stand brengen, het uitgevoerd; en alle later aangesloten kerken deden evenzoo.

Dit neemt nu echter niet weg, dat de voorloopige Synode te Leeuwarden, is ze eenmaal wettig geconstitueerd, op een desbetreffend voorstel, hierin verandering kan brengen; maar zoolang dit niet geschied is, zijn alle Classicale vergaderingen aan deze gemaakte afspraken en overeenkomsten gebonden.

Men kan alzoo alle discussie over de Kenkenordening hier veilig achterwege laten, eenvoudig omdat de Kenkenordening ons hier in den steek laat, en de regeling

die getroffen werd, dus niet haar grond vond in een aan te wijzen bepaling van de Kenkenordening, maar in de afspraak, het accoord en de overeenkomst der thans ontkomene kerken.

Dat wij desmettemin een vorig maal over de Kenkenordening spraken, had dan ook alleen ten doel aan te toonen, hoe de thans gemaakte regels, gelijk zulks behoort, *by analogie* uit de regeling der Kenkenordening voor andere vergaderingen wierden genomen.

Nu kan Dr. Schot, of de Classicale vergadering van Drenthe en Overijssel hierin natuurlijk een andere opinie hebben; en kan op dien grond aan de kerken op de voorloopige Synode van Leeuwarden in overweging worden gegeven, de analogie met de Kenkenordening anders op te vatten.

Maar in geen geval kan dit iets veranderen aan den regel, waarnaar de wettige en geldige constitueering van de voorloopige Synode te Leeuwarden moet worden beoordeeld.

Het oordeel toch over de al of niet wettige constitueering der voorloopige Synode te Leeuwarden wordt *uitsluitend* beheerscht door de bepalingen die te Rotterdam zijn overeengekomen.

De voorloopige Synode zou niet mogen toelaten, dat een Classicale vergadering, welke ook, thans reeds een dubbeltaal van denaren en ouderlingen afvaardigde.

Immers liet ze dit toe, dan zouden al de overige afgevaardigden op staanden voet Leeuwarden verlaten moeten, naar hun classen teruggaan, en insgelijks in dubbelten getale weer verschijnen.

Mocht het dus waar zijn, dat genoemde Classicale vergadering „een dubbeltaal van denaren en ouderlingen had afgevaardigd, vier leden met vier secundi, dan zal het zaak zijn, dat deze Classicale vergadering, nu het nog tijd is, onverwijld weer saamkome, en aanwijze, wie van de twee denaren en van de twee ouderlingen als afgevaardigde zal zitten, indien, gelijk ongetwijfeld zeker is, de voorloopige Synode ze niet alle vier kan toelaten.

Want doet men dit niet, dan zal dit geen ander gevolg hebben, dan dat niemand voor deze Classicale vergadering kan worden toegelaten.

Wel toch zouden deze vier dan onderling een schikking kunnen treffen, wie blijven en wie naar huis zou gaan.

Maar dit helpt niet.

Immers op den credentiebriel komt het aan, en niet deze vier gedeputeerden, maar alleen de Classicale vergadering heeft recht al te vaardigen en den credentiebriel uit te reiken.

Achten de broeders dus op eigen risico den credentiebriel oó te kunnen inlichten, dat slechts twee broeders gelast worden, om dan later op de classis een *bill of indemnity* te vragen, dan zou een buitengewone saamroeping der classis overtoollig zijn. Maar dit moeten zij weten. De Synode oordeelt alleen naar de credentiebrieven.

En daarin mogen er maar *twee* staan.

(3) De positie van den kerkeraad in kerken, die nu onlangs tot een begin van reformatie der kerkregering kwam, moet ook nog uit een ander oogpunt bezien.

In onze beide vorige artikelen bespraken we nog uitsluitend de verhouding van zulk een kerkeraad tot de „geloovigen” die op allerlei wijs reeds vroeger met de Synodale organisatie gebroken hadden. Maar zulk een kerkeraad heeft ook te rekenen met hen, die nog op de Synodale organisatie verliet zijn, of althans in die organisatie nog altoos een draaglijke meestersse huldigen.

Wat zal de kerkeraad met deze „onwilligen” doen?

De kerkeraad is geen clubje, opgericht met een philanthropisch doel, maar een vergadering van Opzieners van Christus kerk; van mannen die voor God en menschen verklaard hebben, door Hem in het ambt te zijn gezet; en die krachtens dit ambt verplichtingen hebben tegenover alle gedoopten.

Let er hierbij op, dat we zulk een kerkeraad niet qualificeeren als de vergadering van de Opzieners der kerk. In al onze steden toch en in tal van dorpen staan we voor het feit, dat Christus meerdere Opzieners heeft, maar die niet allen saamkomen in dezelfde vergadering. Dit moest wel zoo zijn; maar feitelijk is het niet zoo. Een zoolang deze treurige toestand aanhoudt, is het dus noodzakelijk, dat men over en weer steeds bedenke: „Er zijn nog andere ambtsdragers van Christus' wege in deze stad of in dit dorp, en naast onze vergadering staat er nog een andere.”

Zoo was het langen tijd in plantsen waar een Lutherse kerkeraad naast den Gereformeerden stond. Zoo is het thans in nog strenger zin geworden, nu soms in eenzelfde plaats drie of vier kerkkeraden naast elkander vergaderen, alle samengesteld uit mannen, die bekennen van Christus wege in het ambt te zijn gezet; en wien men over en weder het ambt niet durft betwisten.

Doch dit breekt dan ook op zeer droeve wijze de zedelijke kracht van deze kerkkeraden.

Het vestigt den fatalen indruk, alsof men in deze kerkkeraden met bestuurscolleges van zekere groepjes te doen heeft; en laat geen plaats voor de overtuiging, dat metterdaad Christus in het ambt derzer Opzieners gehoorzaamheid aan zijn Woord en dienst eischt.

Twee pretendenden naar de kroon verzwakten altoos het ontzag voor de autoriteit bij het volk.

Tengevolge hiervan is het zeer natuurlijk, dat zelfs belijders van den Christus en die voor zijn Waarheid wel oog en oor hebben, zich *sceptisch* d. i. met twijfelzucht in het hart, tegenover zulk

een kerke. Waarom? Want niet? Ge pretentie, ven verbi dan hebb en uw tu pretendent Meer m rekenende, gen van d Hebt g kant zitte weet te tr dan onder Maar vind hart” bij e gaan ze bi Zoo ma de keuz staaf.

Ze verni hooren da raden” zij nu indiene naar den t op Christi laten ze i den predik een kennis achtig is.

Hoe sch tictisme oo gerekend, naast elka elkaar o vlooit.

Vval l of meer k lidenis w Het ontbi snijdt de s het valsch en genen k maar een l Hereenig de gezame lidenis zij ons daara zullen w dringend n hereeniging Het m ners in de van een moeten in de gemeen sonderde v loofd, zoo Denis, en d Gods ander Gelijk h ners van é gaderen en moet hie u voortvloei zich volma voelen, om groepen O niet te re bestaan.

Reeds v zulk een ernstigste t beschikt d macht, zoo tot erken volging v toch leert magistraat zoo zijn ge conscientie.

Maar in lijkt zulk handhaving Immers schen het kelijk ge zerk elke zwaard nio zinkt en b vindt in d Want w opvatting, van den St kerk, die b nakomen, afgezien v kerk zij a nooit op g dwingende over hen, macht erke Waar sp erkenenis dus ook d haar volstr delen over.

En over voorwaarde lang u gee in de ons bewerking uit, dat de gedoopten komen kerf gelijk staat gaat, volko invloed.

Het sterl van de Ro Toen in doorbrak, t de minste ners moos gaan. Ze g om allen, hiervan al tijd heeft i den volgel te bezoeker

Dat ging omdat, toe de Gerefor Staat had v ling nooit.

van de *Heraut* ons ook niet ten kwade duiden zal. De beantwoording van het bezwaar laten wij dan ook aan den Redacteur van de *Heraut* over.

Toch was dit welbezien overbodige moeite, daar de *Friesche Kerkbode* reeds het noodige licht ontstak.

Daarin toch las men:

Dr. Schot kan 't niet goed krijgen, dat de kerk van Leeuwarden elke Classicale combinatie door slechts *twee* deputaten wil vertegenwoordigd zien op de voorloopige Synode.

Hem dunkt, de Synode te Leeuwarden is een *Particuliere Synode* en daarom moeten tot haar *twee* Denaars en *twee* Ouderlingen afgevaardigd worden uit iedere Klasse, naar Art. 47 D. K.

Dr. Schot heeft hier echter abuis.

De Synodale samenkomst te L. is niet een samenkomst van *sier of vijf* nagebuurde Classen, (waarvan art. 47 spreekt), maar van *al* de Classen in ons Vaderland, en behoort daarom tot de species: „*Nationale Synode*.”

Aangezien nu echter tot de Nationale Synode moet gedeputeerd worden door de *particuliere Synoden*, en wij deze laatste nog niet bezitten, is blijkbaar onze huishouding nog niet op streek; nog niet definitief geregeld, vandaar dat wij slechts een *„voorloopige”* Synode kunnen houden. Wij verkeeren in een *overgangsfase*, waarop de D. K. niet heeft kunnen rekenen, en daardoor verliest het betoog van onzen broeder zijn klem.

De bede van den kerkeraad der Synodale kerk is daarom deze: dat de Classicale combinatie Overijssel—Drenthe geen moeilijkheden berokkene, maar dimala naar de ontvangten uitnodiging één Denaar en één Ouderling deputeere, evenals ze dit naar de Voorl. Synode van Utrecht deed.

Om allen twijfel op te heffen, willen we de zaak, die het hier geldt, nog kortelijk resumeren.

De Gereformeerde kerken deser landen, die in den loop van het jaar 1886 en kort daarop de Synodale organisatie hadden afgevoerd, zijn in 1887 te Rotterdam in Synodaal convent te zamen gekomen, om in onderlinge afspraak haar wederzijdsche correspondentie op *voorloopigen voet* te regelen.

Altoos is door de vergaderde kerken goedgevonden o.a. te bepalen, op welke wijze de classen voorloopig zouden gecombineerd zijn, alsmede, dat er voorshands zomin een particuliere als een generale Synode zou gehouden worden, overmits het aantal kerken hi-roe nog te gering was, en men zich zedelijk nog niet gerechtigd achtte, om een generale Synode, met de aan zulk een vergadering hievende attributen, op grond der Kenkenordening saam te roepen.

Men stond alzoo voor een toestand, waarin de Kenkenordening niet voorzien had. Een toestand, die aldus is te omschrijven, dat de kerken wel de grenzen der oude classen eerbiedigden, maar in de meeste classen gecombineerd vergaderden, terwijl het tot een representeren van de classen in particuliere Synoden, en van de particuliere Synoden in generale Synode, nog niet komen kon.

Vandaar de uitdrukkelijke bepaling, dat de saamvergadering der kerken, die naar Utrecht werd uitgeschreven, zou zijn niet een *particuliere*, noch ook een *generale Synode*, maar een *voorloopige Synode*.

Opzichthens de saamvergadering van zulk een *voorloopige Synode* hield intusschen de Dordche Kenkenordening geen regeling voor de samenstelling in. Die Kenkenordening geeft wel aan, hoe kerken in een *classis*, classen in een *particuliere Synode*, en particuliere Synoden in een *generale Synode* saamkomen; maar niet hoe *classen* saam hebben te vergaderen in een *voorloopige Synode*.

Dientengevolge was het noodzakelijk, dat de kerken op het Synodaal convent te Rotterdam met elkander desaangaande overeenkwamen. En dit zijn ze. Te Rotterdam is door de saamvergaderde kerken bepaald, dat de afvaardiging naar de voorloopige Synode zou geschieden door de deputatie van *één denaar en één ouderling* uit elke Classicale vergadering.

Aan de uitvoering van dit besluit, dat volgens promisse in de instructie der kerken en classen bond, heeft ook de Classicale vergadering van de classen der kerken van Overijssel en Drenthe de hand gehouden.

Immers op de voorloopige Synode van Utrecht zijn den 25 Juni 1888 verschenen de predikant Dr. Boonstra van Zwolle en de heer H. Mastenbroek, ouderling te Hoogeveen, om met hun *twee* classen te vertegenwoordigen.

En insgelijks was dit het geval bij de voortgezette voorloopige Synode die in Januari 1889 te Utrecht samenkwam. Ook daar toch waren deze gecombineerde classen van Zwolle, Deventer, Kampen, Assen, Meppel en Coevorden, gerepresenteerd door *twee* afgevaardigden, t. w. Dr. Boonstra van Zwolle, de heer G. N. Hogervorst, ouderling te Hoogeveen, als secundus van den heer Mastenbroek.

De Classicale vergadering, die uit deze classen gecombineerd is, had dus het besluit van het Synodaal convent te Rotterdam *erkend*, het tot tweemaal helpen uitvoeren, en heeft op de voorloopige Synode te Utrecht geen enkele poging aangewend om het te wijzigen.

En gelijk zij het uitvoerde, zoo hebben alle kerken die het hielpen tot stand brengen, het uitgevoerd; en alle later aangesloten kerken deden evenzoo.

Dit neemt nu echter niet weg, dat de voorloopige Synode te Leeuwarden, is ze eenmaal wettig geconstitueerd, op een desbetreffend voorstel, hierin verandering kan brengen; maar zoolang dit niet geschied is, zijn alle Classicale vergaderingen aan deze gemaakte afspraken en overeenkomsten gebonden.

Men kan alzoo alle discussie over de Kenkenordening hier veilig achterwege laten, eenvoudig omdat de Kenkenordening ons hier in den steek laat, en de regeling

die getroffen werd, dus niet haar grond vond in een aan te wijzen bepaling van de Kenkenordening, maar in de afspraak, het accoord en de overeenkomst der thans ontkomene kerken.

Dat wij desmettemin een vorig maal over de Kenkenordening spraken, had dan ook alleen ten doel aan te toonen, hoe de thans gemaakte regels, gelijk zulks behoort, *by analogie* uit de regeling der Kenkenordening voor andere vergaderingen wierden genomen.

Nu kan Dr. Schot, of de Classicale vergadering van Drenthe en Overijssel hierin natuurlijk een andere opinie hebben; en kan op dien grond aan de kerken op de voorloopige Synode van Leeuwarden in overweging worden gegeven, de analogie met de Kenkenordening anders op te vatten.

Maar in geen geval kan dit iets veranderen aan den regel, waarnaar de wettige en geldige constitueering van de voorloopige Synode te Leeuwarden moet worden beoordeeld.